

Levensschetsen van Paulus (3):

Verworpen en gevangene

Ondertussen zijn er twee artikels over het leven van Paulus in dit tijdschrift verschenen. Het leven van de apostel laat mensen niet met rust. Wekelijks worden er nieuwe ontdekkingen gedaan over deze boeiende persoon. Een diepere bezinning op Paulus is van onschatbare waarde voor wie zich wil bezighouden met het nieuwtestamentisch getuigenis van deze man. Paulus fascineert en daagt uit.

In een set van drie artikels nemen we het leven van Paulus onder de loep. We vullen de Bijbelse Schriftgegevens aan met literatuur uit de geschiedenis en noemen de pikante vragen bij naam. Op die manier brengen we verschillende fragmenten over Paulus bijeen. Dit artikel is het laatste en begint bij Paulus' keuze om aan een derde zendingsreis te beginnen. Die zendingsreis zorgt voor de nodige uitdagingen bij de lezer van het Nieuwe Testament. Het onderstaande artikel zal dat duidelijk maken.

Een lastige derde zendingsreis

Vanuit Korinthe begint de apostel aan zijn derde zendingsreis (53–57nC). De gegevens van deze reis zijn niet helder in kaart te brengen. Er zijn talrijke varianten mogelijk voor wie alle gegevens uit het Nieuwe Testament bijeenbrengt. Laat ik een voorzichtige poging doen, vanuit de gebrekkige informatie die er is: De apostel vaart vanuit Korinthe naar Caesarea en trekt van daaruit over land naar Jeruzalem. Daarna bezoekt hij de gemeentes in Syrië, verblijft hij enige tijd in Antiochië en maakt hij een rondreis door Galatië en Frygië: 'Nadat hij in Caesarea aan land was gegaan, reisde hij via Jeruzalem, waar hij een bezoek bracht aan de gemeente, naar Antiochië. Toen Paulus enige tijd in Antiochië had doorgebracht, vertrok hij voor een rondreis door Galatië en Frygië, waar hij alle leerlingen moed insprak' (Hand. 18:22-23).

Hierna arriveert de apostel in Efeze, waar hij drie jaar blijft (Hand. 18:1,8,10; vgl. 20:31). Efeze is daarom de plaats waar de apostel in vrijheid het langste verbleef. Vanuit deze plaats schrijft hij na twee jaar zijn eerste brief aan Korinthe. Het is vooral een reactie op vragen die er in de jonge kerk van Korinthe naar boven zijn gekomen. De apostel uit daarin zijn verlangen om de gemeente binnenkort te bezoeken:

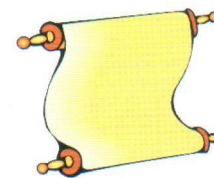
"Maar ik zal naar u toe komen, wanneer ik Macedonië doorgereisd ben, want ik ga door Macedonië, en zo mogelijk zal ik bij u blijven, of ook de winter doorbrengen, om mij door u op weg te laten helpen, waar ik ook maar naartoe reis. Want ik wil u nu niet slechts op doorreis zien, maar hoop enige tijd bij u te blijven, als de Heere het toestaat. Ik zal echter tot Pinksteren in Efeze blijven" (1Kor. 16:5-8).

Paulus beseft echter dat hij eerst naar Jeruzalem moet doorreizen, omdat hij 'onder een gelofte' staat. Als Jood weet hij zich nog steeds verplicht aan de eisen uit de Thora. Tegelijk verkondigt hij dat dit alleen voor de Joden geldt en niet op de gelovigen uit de volken mag worden toegepast. Beide groepen worden in de Thora van Mozes al duidelijk van elkaar gescheiden.

Voordat de apostel zijn gelofte in Jeruzalem voltooit, heeft hij het plan om 'eerst nog naar Macedonië en Achaje te reizen en vervolgens naar Jeruzalem te gaan' (Hand. 19:21). Timotheüs en Erastus stuurt hij alvast naar Macedonië (vs21). In Korinthe wordt hij niet met open armen ontvangen. De pijn en het verdriet dat dit teweeg brengt, verduidelijkt Paulus in zijn tweede brief aan Korinthe, die hij later vanuit Efeze schrijft (Hand. 19:22-40).

"Ik ben door te roemen dwaas geworden! U hebt mij daartoe gedwongen, want ik zou door u aanbevolen moeten worden. Ik ben immers in niets minder geweest dan de apostelen bij uitstek, hoewel ik niets ben. De tekenen van een apostel zijn onder u verricht, in al mijn volharding, in tekenen, wonderen en krachten. Want wat is er waarin u achtergesteld bent bij de overige gemeenten, dan alleen hierin dat ikzelf u niet tot last geweest ben? Vergeef mij dit onrecht. Zie, voor de derde keer sta ik gereed om naar u toe te komen, en ik zal u niet tot last zijn. Ik zoek namelijk niet het uwe, maar uzelf ... Dit is de derde keer dat ik naar u toe kom. In de mond van twee of drie getuigen zal elke zaak vaststaan. Ik heb het al eerder gezegd, en ik zeg het nu vooraf, net als toen ik voor de tweede keer bij u was, en ik schrijf het nu, terwijl ik afwezig ben, aan hen die

Door:
Raymond R. Hausoul

vroeger gezondigd hebben, en aan al de anderen: ik zal hen, als ik opnieuw kom, niet sparen" (2 Kor. 12:11-14; 13:1-2).

De apostel keert vanuit de zuid-Griekse provincie Achaje naar Jeruzalem en is dan weer te vinden in het in Turkije gelegen Efeze. Vermoedelijk belandt de apostel in Efeze korte tijd in de gevangenis. Vanuit deze gevangenis kan hij dan enkele brieven schrijven, waarin hij hoopt op vrijlating (bijv. Efeze, Kolosse, Filippenzen, 1 Timotheüs, Titus, Filemon). Zo vernemen we dat Paulus in deze brieven spreekt over zijn terugkeer naar Filippi: 'Maar ik vertrouw in de Heere dat ik ook zelf spoedig zal komen' (Fil. 2:24; vgl. 1:26), en zijn terugkeer naar Kolosse: "En maak tevens voor mij een plaats gereed waar ik kan verblijven, want ik hoop door uw gebeden aan u geschenken te worden" (Filemon 1:22). We zullen echter later zien dat deze brieven zich ook met andere gevangenschappen van Paulus laten verbinden.

Terug naar Efeze. In deze stad ontstaat er na Paulus vrijlating (of na enige tijd, als hij er niet gevangen zat) een volksoproer die ertoe leidt dat de apostel de stad moet uitvluchten (Hand. 19:23-40). De apostel vertrekt naar Macedonië richting Korinthe: 'Nadat de opschudding bedaard was, ontbood Paulus de discipelen en, na hen gegroet te hebben, vertrok hij om naar Macedonië te reizen' (Hand. 20:1-2).

In Korinthe geniet de apostel van een goede ontmoeting. De apostel blijft drie maanden in deze gemeente (Hand. 20:2-3) en schrijft er zijn brief aan de Romeinen. In zijn brief aan hen vermeldt de apostel dat hij in Korinthe de gastvrijheid geniet van Gajus: "Gajus, de gastheer van mij en van de hele gemeente, groet u" (Rom. 16:23).

Vervolgens gaat Paulus weer naar Efeze. Daar ontmoet hij de oudsten van Efeze in de havenplaats Milete (Hand. 20:13-38). Het is bijzonder dat hij deze oudsten in de haven ontmoet.

Paulus had namelijk voldoende tijd en moest niet meteen weg. De vorige omstandigheden in Efeze laten het echter niet meer toe dat de apostel de stad ingaat. Eén volksoptocht is voldoende geweest voor de apostel. In de havenstad Milete neemt Paulus afscheid van de oudsten en vertrekt hij naar Jeruzalem (Hand. 21:1-13). Dat voornemen had hij al langer in zijn hart. Aan de Romeinen schreef hij namelijk al: 'Bid voor mij dat ik zal worden gered van de ongelovigen in Judea en dat mijn hulp door de heiligen in Jeruzalem zal worden gewaardeerd' (Rom. 15:31).

In Jeruzalem aangekomen duurt het niet lang voordat Paulus gevangen wordt genomen. Jakobus, een van de leiders in Jeruzalem, beseft dat de Joden niet positief over Paulus zijn. Er wordt over Paulus geroddeld. Handelingen vertelt:

"En nadat hij hen gegroet had, verhaalde hij tot in bijzonderheden wat God door zijn bediening onder de heidenen gedaan had. En toen zij dat gehoord hadden, prezen zij de Heere en zeiden tegen hem: U ziet, broeder, hoeveel tienduizenden Joden er zijn die geloven; en zij zijn allemaal ijverars voor de wet. Men heeft hun over u verteld dat u alle Joden die onder de heidenen wonen, leert afvallig te worden van Mozes, doordat u zegt dat zij de kinderen niet moeten besnijden en ook niet moeten wandelen overeenkomstig de gebruiken van de wet. Wat staat ons nu te doen? Het is beslist noodzakelijk dat heel de menigte samenkomt, want zij zullen horen dat u gekomen bent" (Hand. 21:19-22).

Hoe kan Paulus de leugens van de Joden ontkrachten, die beweren dat hij de joodse gelovigen leert om net zoals de gelovigen uit de volken te leven? Samen kiezen de leiders van de gemeente ervoor om Paulus naar de tempel te sturen om een offer te brengen. Iedereen weet dan dat Paulus een man van zijn woord is. "Allen kunnen weten dat er niets waar is van wat hun over u verteld is, maar dat u zo wandelt dat u ook zelf de wet in acht neemt" (Hand. 21:24). Het plan mislukt echter. "Toen de zeven dagen ten einde liepen, zagen de Joden uit Asia hem in de tempel en brachten heel de menigte in verwarring. Zij sloegen de handen aan hem en schreeuwden: "Mannen van Israël, kom helpen! Dit is de man die overal iedereen onderwijs geeft dat indruist tegen het volk, tegen de wet en tegen deze plaats" (Hand. 21:27-28).

Gevangenschap en dood

In Jeruzalem wordt Paulus door de joden opgepakt (Hand. 21:30). De Romeinen nemen hem in bescherming voor een onderzoek. Wegens de oproer brengen ze hem naar Caesarea. Daar zit hij twee jaar vast (Hand. 23:12,23-24). Wie moeite heeft met een gevangenschap in Efeze kan de apostel vanuit deze gevangenis enkele brieven laten schrijven, waarin hij hoopt op vrijlating (opnieuw: Efeze, Kolosse, Filippenzen, 1 Timotheüs, Titus, Filemon).

Tijdens zijn gevangenschap van 57–59nC wordt Paulus door Felix (Hand. 23:34-24:27), Festus (25:1-22) en Agrippa (Hand.

25:23-26:32) verhoord. Festus wil de Joden vervolgens een gunst te bewijzen. Hij doet dat door de apostel Paulus naar Jeruzalem te laten zenden (Hand. 25:1-2,9). De apostel beseft dat dit een val is. Als de Joden hem in handen krijgen, zullen ze hem genadeloos executeren (Hand. 25:3,11). Hij gaat daarom in hoger beroep en beroept zich op de keizer. Festus moet de apostel daarom naar Rome zenden. Via een schipbreuk (Hand. 27) en een tussenstop op Malta (Hand. 28:1-15) komt Paulus naar Rome. Daar krijgt hij opnieuw huisarrest (60–62nC). Ook vanuit deze gevangenis kan hij de brieven schrijven, waarin hij hoopt op vrijlating (nogmaals: Efeze, Kolosse, Filippenzen, 1 Timotheüs, Titus, Filemon). Deze brieven zijn namelijk veel positiever dan het getuigenis van Paulus in zijn laatste brief (2 Timotheüs).

Wat is er trouwens gebeurd dat de stemming van Paulus in 2 Timotheüs zo anders is? In tegenstelling tot de andere gevangenisbrieven rekent de apostel namelijk niet op zijn vrijlating, maar op zijn dood. Is de situatie van zijn huisarrest in Rome plotseling veranderd? Een andere optie is dat Paulus voor een korte tijd wordt vrijgelaten. In 2 Timotheüs schrijft Paulus namelijk dat hij zijn mantel en boeken in Troas moest achterlaten (4:13) en dat hij Korinthe en Milete bezocht (4:20). Die gegevens vinden we niet terug in Handelingen. Zet Paulus dus vaker gevangen dan Handelingen beschrijft? Dit Bijbelboek wil ons namelijk geen volledige biografie van Paulus geven. De schrijver kan daardoor gerust dingen weglaten – wat ook gebeurt, als we Paulus' brief aan de Galaten of zijn tweede brief aan Korinthe lezen.

In de buitenbijbelse eerste brief van Clemens van Rome aan de gemeente van Korinthe vernemen we dat de apostel maar liefst zeven keer gevangen zat of huisarrest had:

"Omwille van jaloezie en strijd heeft Paulus door zijn voorbeeld op de prijs van de geduldige volharding gewezen. Daarbij is hij zeven keer in de boeien geslagen, in ballingschap gedreven, gestenigd, preekte hij in het oosten en het westen, verwierf hij de nobele roem die de beloning van zijn geloof was, onderwees hij gerechtigheid aan de hele wereld en bereikte hij de verste grenzen van het westen" (1 Clement 5:5-6a).

Jammer genoeg vermeldt Clemens ons niet waar de apostel gevangen zat. Vanuit de gegevens kom ik momenteel aan vier arresten: Filippi, Efeze, Caesarea, Rome, waarvan er drie in het Nieuwe Testament staan. Als Paulus na zijn huisarrest in Rome wordt vrijgelaten, bestaat de mogelijkheid dat hij na korte tijd weer wordt opgepakt. De omstandigheden zijn dan verzwaaard. Er zijn dan vijf arresten. Daarnaast vermeldt diezelfde Clemens ons dat Paulus nog een reis naar het westen maakte. Het verlangen daartoe uitte Paulus inderdaad al in zijn brief aan de Romeinen (Rom. 15:24,28). Sommigen denken dat dit gebed daadwerkelijk werd verhoord. In Rome zal Paulus uiteindelijk sterven onder keizer Nero. Hij wordt met het zwaard onthoofd en hij sterft in het jaar 67/68nC.